

gemeente
WOERDEN

B.J.S.A.A.F. de Winter
Amsterdamseweg 71
6712 GH EDE

Onderwerp:
Stand van zaken Open source.

Uw Kenmerk: WOB-20090490

Uw brief van: 18-03-2009
geregistreerd onder nr.: n.v.t. of nummer

Datum: 6 mei 2009

Ons Kenmerk:

Doorkiesnummer/Behandeld door:
8862 / Hans Harskamp

Verz. - 6 MEI 2009

U- 6 2 2 5

Beste heer de Winter,

Op 18 maart 2009 ontvingen wij uw verzoek om informatie over het actieplan Nederland Open in Verbinding op grond van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). Via een brief lieten wij op 7 april weten dat wij iets meer tijd nodig hadden om een goede reactie te kunnen geven, waarin u schriftelijk mee instemde.

Graag wil ik u via deze brief een kijkje in de keuken van gemeente Woerden gunnen, met betrekking tot de toepassing van "open source" producten binnen haar ICT informatie architectuur.

Onze ICT bedrijfsvoering is al sinds 2001 ingesteld op het gebruik van "open source" en "open standaarden" tenzij dit niet mogelijk of onverantwoorde consequenties tot gevolg kan of zal hebben.

Zo kunt u teruglezen op de NOIV website, dat gemeente Woerden zich al in 2004 actief inzette bij de promotie van "open source" en "open standaarden". Zelf stelde ik mijn ervaringen met open source producten graag ter discussie tijdens congressen en seminars, naast "closed source" vendors. Zo vond ik het een uitdaging om als gastspreker bij Defensie, Open Amsterdam, VIAG, OSSOS, Kampen, Oss, Hilversum enz, onze ervaringen met de toepassing van "open source" binnen onze ICT architectuur te delen.

Uw onderzoek, naar de mate waarin Lokale Overheden gevolg geven aan het programma Nederland in Verbinding, prikkelde mij om de pen weer eens op te pakken om een vervolg column te schrijven op ons eerder geplaatste ervaringen op de website van NOIV.

Dit artikel geeft antwoord op al uw vragen en draagt mogelijk bij in de besluitvorming van collega gemeenten/overheden om "open source" en "open standaarden" toe te passen binnen hun eigen ICT architectuur. De tekst van het artikel treft u in de bijlage aan.

Datum: 6 mei 2009
Behandeld door: Hans Harskamp
Onderwerp: Stand van zaken Open source.

Ik ga er van uit ik hiermee aan uw Wob-verzoek heb voldaan. Mochten er gegevens ontbreken of heeft u nog vragen? Dan ben ik graag, bereid om u alsnog toelichting te geven op eventuele niet beantwoorde vragen. Uiteraard staat de deur ook voor u open om een kijkje in onze keuken te nemen. U kunt mij bellen op telefoonnummer 0348 428 862 of mailen naar harskamp.j@woerden.nl.

Met vriendelijke groet,
namens burgemeester en wethouders

Hans Harskamp
Coördinator ICT

Datum: 6 mei 2009
Behandeld door: Hans Harskamp
Onderwerp: Stand van zaken "open source"

Bijlage: artikel *Update Open Source bij gemeente Woerden 2004-2009*

=====
Update Open source bij gemeente Woerden 2004-2009.

Medio maart ontving gemeente Woerden, naar later bleek ook alle andere 440 gemeenten, een brief van freelance-journalist Brenno de Winter met het verzoek om in het kader van de Wet Openbaarheid Bestuur(WOB) inzage te geven met betrekking tot de wijze waarop gemeente gehoor geven aan de oproep de staatssecretaris van Heemskerk in 2007 had gedaan aan de Overheid had gedaan om het gebruik van om "open source" en "open standaarden" naar een hogere versnelling te schakelen. Hij stelde wel dat open source en open standaarden geen wondermiddelen zijn en plaatste de kantekening dat de vraag cruciaal blijft waar open standaarden en open source nuttig en noodzakelijk zijn.

Deze uitspraken in combinatie met de brief van de heer de Winter prikkelde mij om de pen weer eens op te pakken en een update te geven met betrekking tot de ervaringen van Gemeente Woerden, over de afgelopen acht jaar, met het gebruik van "open source" toepassingen en "open standaarden".

Als coördinator ICT speelde ik vanaf dag één al mede een actieve rol, zowel intern al extern, bij het promoten van de boodschap dat het gebruik van "open source" software, maar zeker het bevorderen van "open standaarden" een niet te onderschatten voordeel kan bieden binnen de ICT architectuur. Gelukkig deelden wij als Woerden niet alleen dit standpunt maar waren er meerdere collega gemeenten die ook deze voordelen onderschreven. Het was dan ook leuk om presentaties, met betrekking tot onze aanpak, te geven aan collega gemeenten en in sommige gevallen een kijkje te laten nemen in onze keuken. Het was goed om te zien dat deze collega's er warm voor liepen en sommige ervaringen overnamen. Helaas bleef het nog zeer kleinschalig en is het ook moeilijk om onze ervaringen bij alle gemeenten over de "bune" te krijgen.

Ongeveer vijf jaar geleden werden onze ervaringen gepubliceerd door Bart Knubben van programma OSOSS onder het kopje: Woerden – Open source software: "Niet polderen, maar doen!" .

De tijd is er nu dus zeker weer rijp voor om eens terug te blikken onze ervaringen m.b.t. gebruik van open source en open standaarden.

Uiteraard huldigen wij nog steeds het standpunt "Best of breed" waarbij wij het gebruik van "open source" geen doel op zich vinden, maar een welkome aanvulling in een hybride ICT omgeving.

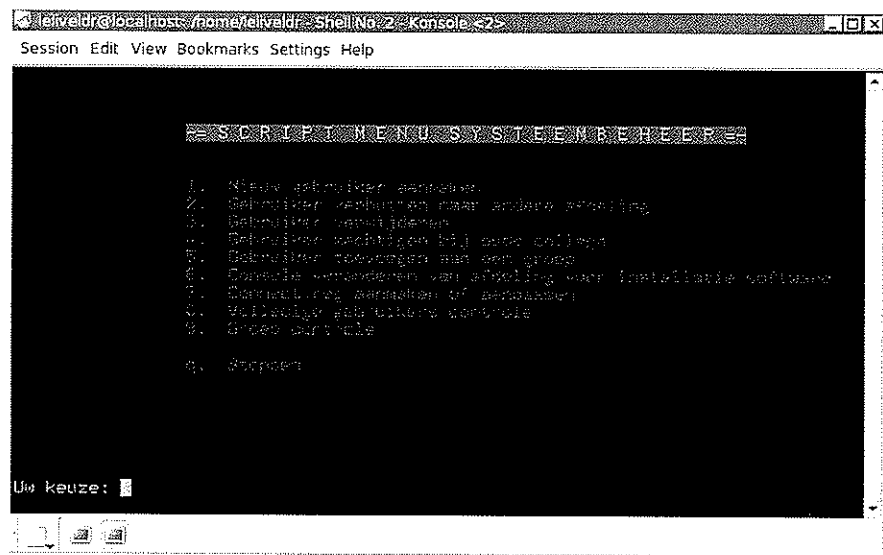
Zoals in eerder genoemd artikel werd beschreven zette Woerden in 2001 voor het eerst serieuze stappen om op kleine schaal open source software toe te passen. Op dat moment bleek al snel dat Woerden zich had opgesteld bij de koplopers in gemeenteland. Ruim 6 jaar geleden vervingen wij de PC's op 80 % van de toen 350 geautomatiseerde werkplekken door thin cliënts van WYSE (<http://www.wyse.nl>) met het besturingssysteem Blazer. (grotendeels open source besturingssysteem OpenBSD - <http://www.openbsd.org>).

Deze werkplekken waren verspreid over drie locaties en werden beheerd door twee netwerk/systeembeheerders en 1,5 helpdesk medewerkers. Op de 10 terminal servers werd nog gebruik gemaakt van het Windows 2000 server besturingssysteem, omdat wij in de praktijk nog teveel problemen zagen om op de werkplek tegelijkertijd over te schakelen naar een volledige Linux Desktop . In 2008/2009 kwamen wij voor het eerst terug op deze werkplekken om deze oude vertrouwde Wyse 1200LE TC's te vervangen voor de nieuwe Wyse S10. Niet dat de oude cliënts ons in de steek hadden gelaten, maar omdat deze gewoon weer beter konden inspelen op de vraag van onze klanten. Zo ontstaan er steeds meer wensen zoals: grotere schermen, hogere resoluties, snellere processor, meer geheugen en geluid. Deze vervanging geeft hieraan de noodzakelijke invulling.

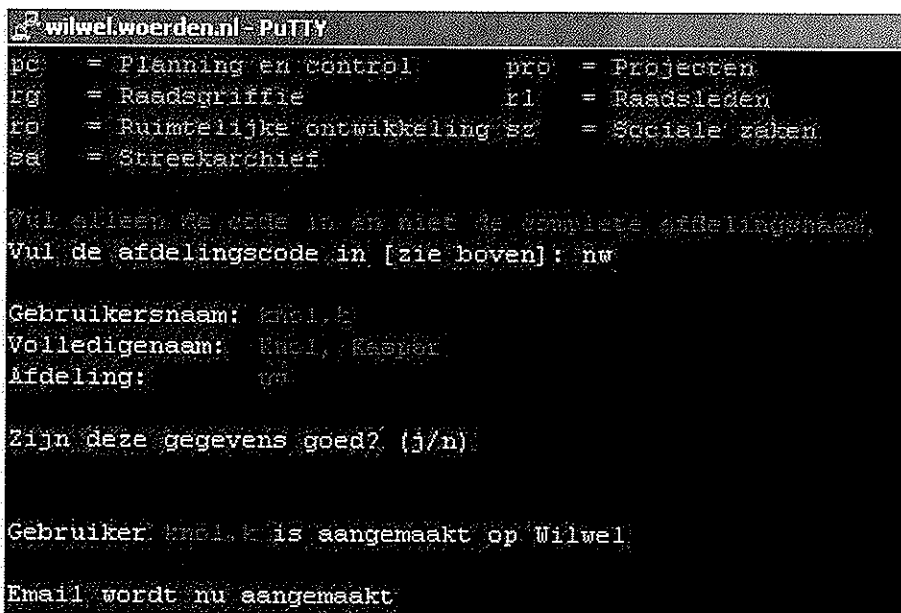
Datum: 6 mei 2009
Behandeld door: Hans Harskamp
Onderwerp: Stand van zaken "open source"

De Woerdense ontwikkelingen 2002-2009

In 2002/2003 werd al direct gestart met de implementatie van Samba/Linux en Open LDAP/Linux. De gehele Active directory van Microsoft verdween toen van het Woerdense toneel. Op dat moment werd ook gekozen voor een nieuwe vorm van beheer en werd de basis gelegd van het nog steeds in gebruik zijnde gebruikersbeheer. Door de twee systeembeheerders werden scripts gebouwd, die het voor iedereen mogelijk maakte om zonder enige kennis in het totale beheer van de werkplekken te voorzien.

Deze methodiek maakte het ook onmogelijk om per ongeluk "vinkjes" te plaatsen daar waar het eigenlijk niet is gewenst. Een strak rechten regime bewaakt daardoor ook de beveiligings issue's.

Eén ding hadden wij echter nooit voorzien. Bij gemeentelijke audits konden de auditoren niet éénvoudig schakelen naar deze wijze van beheer. Zij kenden nu eenmaal alleen de bekende beheeromgevingen als Windows, Novell enz. Het komt voor hen dan ook erg simpel over als zij slechts één scherm voor ogen krijgen, dat nu éénmaal niet uitblinkt in een grafisch hoogstandje en lijkt op een préhistorische manier van

Datum: 6 mei 2009
Behandeld door: Hans Harskamp
Onderwerp: Stand van zaken "open source"

werken. Maar terugkijkend naar de ruim zeven jaar gebruik, lijkt deze manier van werken nog steeds een schot in de roos. De ervaring leert dat deze préhistorisch aandoende beheerschil wel degelijk op te schalen is naar grotere omgevingen.

Shared service Gemeente Lopik:

Eind 2006 schoof gemeente Lopik, met 125 werkplekken aan bij onze gemeente. In een "shared service" achtige manier van werken werden alle werkplekken via een glasvezelverbinding aangesloten op de Woerdense ICT architectuur. Hiermee groeide het aantal beheerde geautomatiseerde werkplekken naar ruim 600 welke worden beheerd door drie netwerk/systeembeheerders één databasebeheerder en twee helpdeskmedewerkers. Lopik werd volledig ingericht conform de Woerdense werkwijze. Na twee jaar praktijk is gebleken dat dit naar tevredenheid van beiden partijen mogelijk blijkt te zijn en dat het vraagt om meer. Lopik heeft ook te kennen gegeven om haar strategische applicatie, welke nog in een extern "shared service centrum" worden beheerd, aan ons toe te vertrouwen. De samenwerking met Lopik nodigde ons wel uit om op een nog professionelere manier te gaan werken, daar waar het gaat op klachtenafhandeling en beheer. Om hieraan een goede invulling te geven werd het beheerpakket "Topdesk" aangeschaft. Dit pakket werkt volgens "open standaarden" en biedt zodoende de mogelijkheid om via onze "Open LDAP" te koppelen aan de beheeromgeving. Op die wijze hoeft er maar éénmalig ingevoerd te worden en is het mogelijk om deze gegevens meervoudig te gebruiken in andere toepassingen. Zo zijn in Woerden inmiddels meerdere toepassingen gekoppeld aan "Open LDAP".

Juist die eenvoud maakt het mogelijk om met weinig inspanning (dus ook minder beheer)

Open office:

In 2004 keken wij mee over de schouder van Jan v.d. Straat van gemeente Haarlem, waar een ambitieus project werd opgestart waarbij de toenmalig gebruikte MS office werd vervangen voor "Open office". Helaas bleek toen de tijd nog niet rijp om ook in Woerden deze slag te maken. Toen ik in 2007 als gastspreker de ontwikkeling van van het megaproject "Open Amsterdam" van dichtbij mee mocht maken bleek dat er nog erg veel hobbels genomen moesten worden om een bedrijfsmatig verantwoorde implementatie te kunnen doorlopen.

In dezelfde periode werd besloten om onze internet-/intranet site te vervangen. Onze eerste gedachte ging uit naar een leverancier die kon voorzien in een totale "open source" oplossing, waarbij zowel het CMS als de database uit "open source" componenten bestond. Onze toenmalige web leverancier had te kennen gegeven minder energie te steken in de doorontwikkeling van de gemeentelijke markt. Binnen de website was op dat moment wel een innovatieve digitale balie aanwezig, welke ontwikkeld bleek te zijn door Daadkracht. Dit bedrijf sloot volledig aan bij onze wensen en maakt gebruik van een geavanceerd Content Management Systeem (CMS) dat volledig op Open Standaarden (Java 2 Compliant) is gebouwd en de data wordt weggeschreven in "Postgres SQL" database.

Open Exchange vs. Oracle Collaboration Suite:

Parallel aan deze implementaties liep de vervanging van ons Microsoft Exchange platform. Hier ontstond een enorme crash en datacorruptie. Wij besloten op zoek te gaan naar een goede vervanger en konden op dat moment nog geen passende oplossing vinden binnen het open source aanbod. "Open Exchange" bleek op dat moment nog niet helemaal stabiel te zijn en wij besloten om die reden in te gaan op het aanbod van Oracle Nederland om, in nauwe samenwerking een "pilot" van Oracle Collaboration Suite (OCS) te implementeren. De suite werkte onder Linux en sloot naadloos aan op onze gemeentebrede Oracle database. Woerden was de eerste gemeente in Nederland die met dit product van Oracle aan de slag ging en hoopte met deze keuze een deel van haar mid-office behoefte in te kunnen vullen

Helaas ging deze hoop op in rook en moesten wij na twee jaar al afscheid nemen van deze oplossing. Wij verruilden OCS voor Lotus Domino van IBM. Domino wordt nu ruim twee jaar gebruikt binnen onze gemeente en geeft weer stabiliteit. Toch zijn onze gebruikers nog erg onwennig en niet allemaal in "hiep hiep hoera" stemming. Zij hunkeren toch nog steeds naar het vertrouwde gezicht van outlook. Gelukkig zijn er nu producten op de markt die dicht in de buurt komen van deze wens. Zo werden wij aangenaam verrast door een demo van "Zarafa"

Datum: 6 mei 2009
Behandeld door: Hans Harskamp
Onderwerp: Stand van zaken "open source"

Waar staat gemeente Woerden in 2009 ?

Zarafa en Open Office

Zarafa gooit steeds hogere ogen en lijkt een prima vervanger voor domino te zijn. De Microsoft Exchange omgeving van Lopik kampt al een tijdje met wat stabiliteitsproblemen. Onze collega gemeente heeft te kennen gegeven dat zij Zarafa als vervangende oplossing zouden willen implementeren. Schouder aan schouder gaan wij de mogelijkheid tot implementatie onderzoeken en bij een positieve review zal naar alle waarschijnlijkheid tot vervanging worden over gegaan van de oude Exchange omgeving.

Naast de implementatie van Zarafa lijkt op dit moment ook de vervanging van Microsoft office (of delen daarvan) een logische stap voor beide gemeenten. Ook lijkt Open office nu op het niveau te zijn gekomen dat een gemeentebrede uitrol een volwaardige vervanger kan zijn voor het nu nog gebruikte Microsoft office 2000 pakket. Open Office gebruikt inmiddels als standaard uitgeroepen uitwisselingsformaat ODF. Uiteraard zijn er nog steeds een aantal hobbels te nemen op het gebied van de bestaande MS Excel en MS Access toepassingen, maar dit vormt zeker niet een onneembare barrière. En hierbij kan nog steeds worden gesteld dat "best of breed" niet kosten wat kosten inhoudt dat er geen "closed source" producten naast "open source" producten mogen draaien.

VMware:

Begin 2009 zijn wij begonnen met het virtualiseren van nagenoeg het gehele server platform. Door toepassing van ESX Enterprise van VMware worden in totaal ongeveer 40 servers gevirtualiseerd. Het totale platform wordt dubbel uitgevoerd zodat wij direct voorzien in de continuïteit behoefte van een complete Uitwijk van de ICT infrastructuur, inclusief alle koppelingen met interne en externe applicaties, landelijke voorzieningen en/of ketenpartners.

Slotsom

Tot op de dag van vandaag kunnen wij spreken uit ervaring dat het geen enkele probleem hoeft te zijn om "open source" producten naadloos aan te sluiten op proprietary software en closed source producten. Uiteraard blijft van belang dat het verstandig is om steeds goed te blijven communiceren met de diverse leveranciers.

Een goede visie en een ICT (informatie)architectuur plaat, met daarop alle, binnen de gemeente gebruikte toepassingen doet wonderen tijdens de inventarisatie van mogelijkheden met aspirant leveranciers. Gemeente Woerden huldigt nog steeds het standpunt "open source" daar waar het kan, maar NIET ten koste van alles.

Woerden deinst niet terug voor een pilot of een nieuwe samenwerking tussen verschillende leveranciers. Het gaat nu eenmaal niet om een alles-of-niets-keuze, maar om meerdere afgewogen keuzes op basis van kwalitatieve en budgettaire argumenten. Een hybride omgeving met zowel open als closed source software kan hiervan een logisch gevolg zijn.

Open source software heeft zich bewezen op het gebied van stabiliteit en informatiebeveiliging. Een plezierige bijkomstigheid is dat wij ook rekening houden met de portemonnee van onze burgers. Op aanschaf van software zijn behoorlijke besparingen te behalen.

Het slotstatement van 2004, waarin werd gesteld dat het initiatief tot overgang naar open source software vanuit het cluster ICT werd geïnitieerd, staat nog steeds als een huis.

Ervaring leert dat het enthousiasme en de kennis van het eigen technisch personeel een kritieke succesfactor is voor een succesvolle implementatie en doorontwikkeling van "open source" producten. De directe betrokkenheid van de politiek bij open source software lijkt van minder belang. Het college van burgemeester en wethouders ondersteunt uiteraard wel een efficiënte bedrijfsvoering en dus ook de inzet van eventuele open source oplossingen.

Nu, 2009, zijn twee van de drie systeembeheerders gecertificeerd Linux beheerder. Zij zijn blij met de heldere rechtenstructuur die Samba/Linux biedt en de wijze waarop de beheeromgeving volledig naar eigen wens en behoefte is in te richten. Het toekennen van rechten aan gebruikers is minder flexibel dan in de oude situatie. Hierdoor word je echter meer gedwongen na te denken over het toekennen van autorisaties.

Datum: 6 mei 2009
Behandeld door: Hans Harskamp
Onderwerp: Stand van zaken "open source"

Daardoor is de kwaliteit van de informatiebeveiliging enorm toegenomen. Op dit moment wordt de huidige opzet wel opnieuw geëvalueerd en nog beter aangepast aan de ontwikkelingen. Woerden heeft al enkele jaren haar eigen ICT (informatie)architectuur conform de Nederlandse Overheid Referentie Architectuur (NORA).

Dit Front-Mid-Backoffice concept vraagt om hoge beschikbaarheid, technische interoperabiliteit (= zorg voor goede samenwerking van diverse componenten in hardware en software), semantische interoperabiliteit (=het uitwisselen van data uit verschillende systemen) en niet onbelangrijk de beveiliging van informatie en persoonsgegevens.

The Linux prompt "rules" op het server platform. Binnen de Woerdense omgeving wordt verder doorgeborduurd op open source mogelijkheden. Met uitzondering van de Terminal servers zijn vrijwel alle besturing sytemen omgezet naar **SUSE Linux**. Verder wordt gebruikt van Open Ldap, Open SSL, Clam AV(Proxy anti virus) en diverse opens source windows tools, zoals PDF creater en 7zip Een greep uit de installaties van het serverplatform:

<u>Rol:</u>	<u>Software:</u>	<u>OS:</u>
2x Fileserver	Samba	Debian
Proxy server	Squid	Debian
3X DHCP	DHCPD	Debian
Intranet	Apache	CentOS
Domaincontroler/dns	Samba	Red Hat
Mailrelay	Sendmail	Red Hat
3x DB server	Oracle	Suse
Em manager	Oracle	Suse
Mailserver	Lotus Domino	Suse
Broker	Sonic	Suse
2x Backupserver	Dump/Restore	Suse
Applicatie server	MySQL	Suse

Met de komst van VMware , in combinatie een goede storage oplossingen werd het mogelijk om de steeds verder uitgroeiende serverpark binnen toelaatbare proporties te virtualiseren, waardoor ook de continuïteit bij calamiteiten beter gewaarborgd kan worden.

Kortom, open source software: "Is volwassen en betrouwbaar, dus: gewoon te doen !"

=====